

АНАЛІЗ ДЕЯКИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Ленков О.С.,
науковий співробітник
Військового інституту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Автор досліджує окремі питання адміністративного захисту права інтелектуальної власності. Особливо акцентується увага на нормах законодавства України, що регулюють порядок захисту від недобросовісної конкуренції; нормах спеціального законодавства України, що регулюють порядок адміністративного захисту права інтелектуальної власності.

Ключові слова: адміністративний захист; право інтелектуальної власності; недобросовісна конкуренція.

Автор исследует отдельные вопросы административной защиты права интеллектуальной собственности. Особенно акцентируется внимание на нормах законодательства Украины, регулирующих порядок защиты от недобросовестной конкуренции; нормах специального законодательства Украины, регулирующих порядок административной защиты права интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: административная защита, право интеллектуальной собственности; недобросовестная конкуренция.

The author explores some issues of administrative protection of intellectual property rights. Particularly focuses on the norms of legislation of Ukraine regulating the order of protection against unfair competition; norms special legislation of Ukraine regulating the procedure of administrative protection of intellectual property rights.

Keywords: administrative protection, intellectual property, unfair competition.

Що стосується правової охорони інтелектуальної власності, то норми адміністративного права стосуються відносин пов'язаних з набуття права інтелектуальної власності в Україні, державним регулюванням здійснення цього права, а також захисту цього права в адміністративному порядку. Норми адміністративного права, що стосуються захисту права інтелектуальної власності, містяться

- в спеціальному законодавстві України в сфері інтелектуальної власності, зокрема в законах України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем" (регулюють відносини пов'язані із захистом права інтелектуальної власності Апеляційною палатою, Державним департаментом інтелектуальної власності, Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України);

- в законі України "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних товарів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних" (регулює відносини пов'язані з об'єктами авторського права і суміжних прав);

- в "Кодексі України про адміністративні правопорушення", "Митному кодексі України" та Законі України "Про захист від недобросовісної

конкуренції" (регулюються відносини, пов'язані із захистом права інтелектуальної власності в адміністративному порядку).

Крім законодавчих актів, норми адміністративного права містяться також в підзаконних актах. Засновані на законі і покликані розвивати норми, що містяться в ньому, підзаконні акти не збігаються один з одним за юридичною чинністю, що дозволяє провести їх подальшу диференціацію. Всі вони можуть бути підрозділені на три основні групи:

- підзаконні нормативні акти загального характеру;
- відомчі нормативні акти;
- локальні нормативні акти.

Загальний характер мають підзаконні нормативні акти, що видані Кабінетом Міністрів України. Порядок з Кабінетом Міністрів України право приймати підзаконні нормативні акти загального характеру мають центральні органи державної виконавчої влади. Ними можуть видаватися обов'язкові для всіх організацій незалежно від їх відомчої підпорядкованості, а також для громадян нормативні акти з питань, віднесених до їх компетенції. Обов'язковою умовою для введення в дію цих нормативних актів є їх реєстрація в Міністерстві юстиції України. Необхідно зазначити, що на виконання законодавчих актів в сфері інтелектуальної власності

сьогодні діє близько ста підзаконних актів загального характеру.

Другий рівень підзаконних нормативних актів утворюють відомчі нормативні акти в точному розумінні цього слова. Що стосується сфери інтелектуальної власності, то вони видаються в основному тими центральними органами державної виконавчої влади, які мають підпорядковані організації, що використовують об'єкти права інтелектуальної власності. Однак у даному випадку ці міністерства або відомства виступають як орган спеціальної компетенції і прийняті ними нормативні акти носять відомчий характер, тобто поширюються лише на осіб, що відносяться до даного міністерства чи відомства. Відомчі нормативні акти приймаються також тими міністерствами та відомствами, що мають у своєму підпорядкуванні організації, що виконують зазначені вище об'єкти.

Нарешті третій рівень в ієрархії підзаконних нормативних актів складають локальні нормативні акти. Вони, у свою чергу розподіляються на нормативні акти органів місцевого самоуправління та внутрішні акти організацій. Нормативні акти органів місцевого самоврядування, наприклад, розпорядження глав місцевих рад тощо, які поширюють свою юридичну чинність на осіб, що знаходяться на території відповідної області, району тощо, питань, пов'язаних власне з правами інтелектуальної власності торкаються порівняно рідко. Як правило, вони стосуються проблем, пов'язаних із проведенням творчих конкурсів, організацій вернісажів тощо. Внутрішні нормативні акти організацій, дія яких обмежується межами зазначеної юридичної особи, що їх видала, представлені індивідуальними статутами і положеннями організацій, посадовими інструкціями тощо. На перший погляд, зазначені нормативні акти не мають прямого відношення до регулювання правовідносин в сфері інтелектуальної власності, однак це оманливе враження. Наприклад, укладаючи авторський або ліцензійний договір з організацією, варто з'ясувати, чи має вона право займатися діяльністю, пов'язаною з використанням об'єктів права інтелектуальної власності. Якщо такого права вона не має, укладений договір не буде мати юридичної сили з усіма негативними наслідками, що випливають звідси. Крім того, внутрішні нормативні акти організацій визначають, наприклад, в яких випадках і в яких межах результати інтелектуальної творчої діяльності їх співробітників повинні розглядатися в якості створених в порядку виконання службових обов'язків, що сприяє дуже суттєвому впливу на правовий режим таких результатів тощо. Усі локальні нормативні акти, як і акти відомчого характеру, повинні відповідати законодавству і підзаконним нормативним актам загального характеру.

Норми Кодексу України про адміністративні правопорушення, що регулюють порядок адміністративного захисту прав інтелектуальної власності

Стаття 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення зазначає, що незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, раціоналізаторської пропозиції тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, - тягне за собою накладання штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення. Протоколи про зазначені адміністративні правопорушення складають та передають до суду уповноважені на те посадові особи органів Міністерства внутрішніх справ України та Державної податкової адміністрації України, а також

державні інспектори з питань інтелектуальної власності Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України. На підставі зазначених протоколів судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів розглядають справи про такі адміністративні порушення.

Стаття 164-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення зазначає, що здійснення дій, які визнає як недобросовісна конкуренція, а саме незаконне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, і так само імітація, копіювання, пряме відтворення товару іншого підприємця, самовільне використання його імені, - тягне за собою накладання штрафу від тридцяти до сорока чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції, знарядь виробництва і сировини чи без такої. Також умисне поширення неправдивих або неточних відомостей, які можуть завдати шкоди діловій репутації або майновим інтересам іншого підприємця - тягне за собою накладання штрафу від п'яти до дев'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. А отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця - тягне за собою накладання штрафу від дев'яти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Треба тільки зазначити, що справи про адміністративні правопорушення, передбачені цією статтею Кодексу України про адміністративні правопорушення розглядають судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів на підставі протоколів, які складають та передають до суду уповноважені на те посадові особи органів Антимонопольного комітету України.

Норми законодавства України, що регулюють порядок захисту від недобросовісної конкуренції

Розглянемо більш детально такий спеціальний аспект захисту права інтелектуальної власності в адміністративному порядку, який вирішується шляхом використання норм законодавства, що регулюють відносини, пов'язані із захистом від недобросовісної конкуренції. Зазначені норми спрямовані проти дій або ділової практики в процесі комерційної діяльності, які протирічать чесним звичаям, тобто юридично-етичним стандартам поведінки підприємця. Поняття недобросовісної конкуренції охоплює велике розмаїття дій, пов'язаних з економікою, конкуренцією і має більш широке тлумачення порівняно з поняттям права інтелектуальної власності. Положення, спрямовані на захист від недобросовісної конкуренції та обмеження ділової практики (антимонопольне законодавство), взаємопов'язані і доповнюють одне одних, маючи на меті забезпечення ефективної дії механізму ринкової економіки шляхом підтримки чесності і свободи конкуренції і певною мірою, захисту прав споживача.

Як зазначалося вище, глава 28 Господарського кодексу України встановлює відповідальність суб'єктів господарювання за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства. В статті 251 зазначено, що Антимонопольний комітет України накладає штраф на суб'єктів господарювання - юридичних осіб - за вчинення дій, передбачених, зокрема, статтею 32 Господарського кодексу України і визначених як недобросовісна конкуренція, тобто будь-яких дій у конкуренції, що суперечить правилам, торговим та іншим чесним у підприємницькій діяльності. Такими діями є:

- неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарювання (детально розкриті в статті 33 Господарського кодексу України);
- створення перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції (детально розкриті в статті 34 Господарського кодексу України);

- досягнення неправомірних переваг у конкуренції (детально розкриті в статті 35 Господарського кодексу України);
- неправомірне збирання, розголошення та використання відомостей, що є комерційною таємницею (детально розкриті в статті 36 Господарського кодексу України);
- інші дії, що кваліфікуються як такі, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності.

Вчинення зазначених вище дій юридичними особами, які не є суб'єктами господарювання тягне за собою накладання на них Антимонопольним комітетом України або його територіальними відділеннями штрафу в розмірі, передбаченому законом (пункт 2 статті 251 Господарського кодексу України). Також, вчинення зазначених вище дій посадовими особами органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, громадян, зареєстрованих як підприємців, а також вчинення цих дій в інтересах третіх осіб громадянами, які не є підприємцями, тягне за собою адміністративну відповідальність, передбачену законом (стаття 252 Господарського кодексу України).

До спеціальних нормативних актів відносяться Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем», якій чітко встановлює правда та обов'язки власника зареєстрованої ІМС та регулює його правовідносини з іншими особами, а саме:

- вільне використання власного ІМС на свій розсуд, якщо дане використання не порушує права інших власників ІМС;
- забороняти іншим особам використання ІМС без відому власника даного ІМС;
- видавати будь-якій особі дозвіл (ліцензію) на використання зареєстрованої топографії ІМС на підставі ліцензійного договору, та інше.

В Україні також діє спеціальний Закон України "Про захист від недобросовісної конкуренції", стаття 1 якого дає аналогічне вищезазначеному поняття недобросовісної конкуренції - це будь-які дії у конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності. Відповідно до глави 2-4 зазначеного закону такими діями можуть бути:

- неправомірне використання ділової репутації господарюючого суб'єкта;
- створення перешкод господарюючим суб'єктам у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції;
- неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці.

Відповідно до статті 28 зазначеного закону власник права інтелектуальної власності, який вважає, що його права порушені, вправі звернутися до Антимонопольного комітету України або до його територіальних органів із заявою про вживання заходів по захисту його порушених прав. Засобом захисту в даному випадку є не позов, а заява, яка подається в письмовому вигляді з додатком документів, що свідчать про порушення прав. Зазначену заяву необхідно подати протягом шести місяців з дати, коли право власник довідався або повинен був довідатися про порушення його прав. В процесі розгляду справи Антимонопольний комітет України або його територіальні органи мають право застосовувати заходи для забезпечення виконання рішення, якщо не застосовувати таких заходів може ускладнити або унеможливити його виконання. Для цього виносяться розпорядження про заборону особі, у діях якої передбачаються ознаки порушення, починати певні дії. Крім того, може бути внесене розпорядження про арешт на майно чи грошові суми, що належать відповідачу. Це розпорядження Антимонопольного комітету України може

бути оскаржене в суді в 15-денний строк від дати його одержання.

Крім того, Антимонопольний комітет України або його територіальні органи можуть прийняти обов'язкові для виконання рішення, зокрема про:

- встановлення факту недобросовісної конкуренції;
- припинення недобросовісної конкуренції;
- офіційне спростування за рахунок порушника розповсюджених ним неправдивих, неточних чи неповних відомостей;
- накладання штрафів;
- вилучення товарів з неправомірновикористаним комерційним позначенням.

Рішення Антимонопольного комітету України або його територіальних органів може бути оскаржене в судовому порядку в місячний строк від дати його одержання.

Треба зазначити, що вказані вище органи державного управління розглядають справи про адміністративні правопорушення на основі спеціальної процедури, яка є спрощеною в порівнянні з цивільним судочинством. Обсяг процесуальних гарантій тут значно вузьчий судових. Так, далеко не завжди передбачена особиста участь зацікавлених осіб або їх представників у розгляді справи. Не є обов'язковим колегіальний розгляд спору. Законодавство може не регламентувати використання при розгляді справ в адміністративному порядку різних видів доказів, таких як свідчення свідків тощо. Свідки та експерти, що залучаються до участі в адміністративному процесі, не попереджуються про відповідність за надання неправдивих свідчень або відмову від них. Головний же недолік полягає в тому, що відомчі органи, які розглядають справу, не користуються тією мірою автономності, яка надана судам. У своїх діях вони керуються не лише законодавством, але й загальними директивами і конкретними вказівками органів управління.

Норми спеціального законодавства України, що регулюють порядок адміністративного захисту права інтелектуальної власності.

Зупинимось на питаннях, пов'язаних з адміністративним порядком захисту інтелектуальної власності шляхом подачі апелянтом заперечень до Апеляційної палати Держдепартаменту. Норми щодо порядку подання та розгляду таких заперечень містяться у всіх спеціальних законах України з питань інтелектуальної власності (виключення становить лише Закон України "Про авторське право і суміжні права"), а також в "Регламенті Апеляційної палати Державного департаменту інтелектуальної власності", затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 15.09.2003 року № 622, який зареєстрований в Міністерстві юстиції, молоті та спорту України 30.09.2003 року за № 877/8198. Як зазначено у цих нормативних актах, заперечення може бути подано в зв'язку з відмовою у видачі Держдепартаментом охоронного документа на об'єкт права інтелектуальної власності, внесеним як за результатами формальної експертизи, так і за результатами експертизи заявок по суті, що проводилася закладом експертизи. Заперечення повинне відноситися до однієї заявки і містити обґрунтування неправомірності рішення, що оскаржується. Після одержання такого заперечення головою Апеляційної палати призначається колегія в складі не менше трьох членів Апеляційної палати для ведення справи по запереченню. Зазначена колегія розглядає заперечення і представлені матеріали в присутності зацікавлених осіб, які завчасно сповіщаються про місце і час засідання колегії. Рішення колегії приймається простою більшістю голосів і після його затвердження наказом Держдепартаменту набуває статусу рішення Апеляційної палати та надсилається апелянту. Однак до затвердження рішення колегії в місячний строк від дати

його прийняття колегією, може бути внесений протест на це рішення. Цей протест має бути розглянутий старим або новим складом колегії протягом місяця. Рішення прийняте за протестом, затверджене наказом Департаменту, є остаточним рішенням Апеляційної

палати і може бути скасоване лише судом. При цьому, будь-яке рішення Апеляційної палати може бути оскаржено заявником у судовому порядку протягом шести місяців від дати одержання цього рішення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Офіційне видання. — К.: Право. 1996.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 40.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV // Офіційний вісник України від 07.05.2004. - 2004. - № 16.
5. Закон України "Про інформацію". Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 29.
6. Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі". Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 30.
7. Закон України "Про охорону прав на промислові знаки". Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 35.
8. Закон України "Про захист від недобросовісної конкуренції". Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 30.
9. Закон України "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних" Відомості Верховної Ради України. - 2004. - № 7. - Ст. 15.
10. Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» Відомості Верховної Ради України, 1998, № 8, ст. 28
11. Ленков О.С. Деякі аспекти цивільно-правових та господарсько-правових способів захисту права інтелектуальної власності // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право», Вип. 15, Ч.І. – Ужгород, - 2011. – С.180 – 182.
12. Нормативно-правовий довідник оз охорони інформації в Україні. 6-ти томах / Артемов В.Ю., Ленков О.С., Пашков А.С., Стаднік О.М., Хорошко В.О. – К.: Узд.ДУІКТ, 2010. – Том 2. Організаційно-правові засади охорони інформації. - 349 с.
13. Нормативно-правовий довідник оз охорони інформації в Україні. 6-ти томах / Артемов В.Ю., Ленков О.С., Пашков А.С., Стаднік О.М., Хорошко В.О. – К.: Узд.ДУІКТ, 2010. – Том 3. Правові підстави технічної охорони інформації. - 128 с.
14. Нормативно-правовий довідник оз охорони інформації в Україні. 6-ти томах / Артемов В.Ю., Ленков О.С., Пашков А.С., Стаднік О.М., Хорошко В.О. – К.: Узд.ДУІКТ, 2010. – Том 4. Правові основи охорони інформації що є власністю держави. – 319 с.